

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: P. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telef. 35. **Mederedacteurs:** Maastricht, Jos. Cremers, Hertogsingel 10, F. J. H. M. Eyck, St. Lambertuslaan 50, J. Pagnier, Alexander Battalaan. **Uitgever:** M. Huydts, Breedestraat 2, Maastricht. Tel. 1306

Versijnt **Vrijdags** voor den eersten Woensdag der maand en wordt den Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 3,60 per jaar, afzonderlijk nummer 30 cent. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD. Ter dankbare hulde. = Aankondiging der Maandelijksche Vergadering in April. = Verslag Maand. Vergadering 5 Maart. = Nieuwe Leden. = H. Schmitz, S. J., Een nieuwe Phoride, *Cremersia zikani* n. g. n. sp. = P. Hens, Avifauna van Limburg. (vervolg). = C. van der Lugt, S. J., Een laat antwoord. (vervolg). = Errata in No. 2.

Maandelijksche Vergadering,
op WOENSDAG 2 APRIL e. k.
in het Natuurhistorisch Museum,
precies om 6 uur.

We verwachten deze keer zeer
vele deelnemers!

Verslag der Maandelijksche Vergadering van 5 Maart l.l.

Aanwezig de heeren: Jos. Cremers, voorzitter, G. Beckers, Dr. Jos. Beckers, mevr. Beckers-Corten, de heeren Br. Bertrandus, C. Blankevoort, P. H. Bouchoms, F. Eyck, Br. Engelmundus, H. Goffin, Grossier, A. Hennus, M. Huydts, Br. Hyacinthus, de heer en mevr. burgem. Janssen, A. C. Kengen, L. Keuller, J. Maessen, Dr. v. d. Meer, J. Mialaret, Muller. E. Nijst, H. Schmitz S. J., Br. Theodoricus, M. Ubaghs, H. Versterren, G. H. Waage, Th. v. d. Zwaan.

De Voorzitter heet de aanwezigen welkom en stelt voor dezen keer te beginnen met de voortzetting van den palaeontologischen cursus. Hij geeft het woord aan Prof. Keuller.

De voordracht van den heer Keuller ging ditmaal over de grondvormingen op den bodem der zee. Na te hebben verklaard het voorkomen en het ontstaan van het witte zeelib, het roode zeelib, het radiolarenlib en de terrigene vorming, toonde hij aan, welk groot aandeel aan de foraminiferen bij die vorming toekomt, vooral bij die van het witte zeelib.

Vervolgens ging hij na, hoe in vroegere geologische tijden groote en uitgestrekte lagen uit het zeelib dier tijden ontstaan zijn. Vooral wees hij erop, dat het krijt, d. i. m. a. w. onze Z.-Limburgsche mergel, niets anders is dan een fossiel wit zeelib. Daarvan is men zoo overtuigd, dat

geologen het recente witte zeelib, eenvoudig krijtlib noemen en dat Ehrenberg van de thans nog op den bodem der zee levende foraminiferen spreekt als van levende krijtdieren.

Echter zijn de foraminiferen van het fossiele krijt van andere soorten en geslachten dan die van het recente krijt, die hoofdzakelijk globigerinen zijn.

Ubaghs, Binkhorst en anderen hebben een aantal foraminiferen uit het krijt beschreven. Het zoeken der foraminiferen in het krijt is echter geen gemakkelijk werk. Het is spr. en eveneens ons vroeger medelid, den heer Swart, slechts een enkele maal mogen gelukken, foraminiferen in het krijt te vinden. In den laatsten tijd is het spr. echter beter gelukt, n.l. door slijpplaatjes voor mikroskopisch onderzoek te vervaardigen uit de verharde mergellaag, die de wand der aardpijpen vormt. Hij vond daar al spoedig een *Textilaria* en een *Nummulide*, en in een stukje vuursteen een radiolarie.

De heer Mialaret zegt naar aanleiding der gehouden voordracht, dat hij herhaaldelijk foraminiferen heeft gevonden in het krijt van Canne. Hij nam een handvol krijtgruis uit de oppervlakte van het krijt mee en onderzocht dat, doch erkende, dat dat onderzoek nogal tijd eischte.

De heer Keuller deelt ons nader mede: de heer Mialaret had sedert de vriendelijkheid, mij de gevonden foraminiferen te toonen. Behalve exemplaren van de grootere orbitoides en calcarina, die gemakkelijker worden gevonden, zag ik enkele mooie exemplaren van *dentalina*, *nodosaria* (?) en andere Lageniden. Ik veroorloof mij de opmerking, dat die geziene fossielen in 't algemeen van soliedere structuur bleken dan zoo vele andere uiterst dunne foraminiferenschalen. Het komt mij voor, dat in dit geval de zoo ver voortgeschreden verwerking, d. i. vergruizeling van het krijt, het zoeken naar die kleine fossielen aanmerkelijk heeft vergemakkelijkt.

Aansluitend hieraan veroorloof ik mij nog het volgende. In de voorlaatste vergadering vroeg de heer van der Zwaan naar de vermoedelijke oorzaak,

waarom Limburgsche mergel voor bemesting beter voldoet dan die van Stadtlohn in Westfalen. De heer Kurris meende toen, dat het verschil in chemische samenstelling en vooral een grooter gehalte aan klei, dat nadeelig moest werken, daarbij van invloed kon zijn. Ik schrijf het verschil hoofdzakelijk toe aan den graad van verweerbaarheid. Hoe fijn de mergel ook gemalen of verdeeld zij, het zijn kleine stukjes, die zoo blijven als de mergel niet verweert. Verweert hij echter, dan gaat de verdeling, ook in den bodem, steeds verder, en bij die verwerking, die toch ook eene chemische werking is, worden oplosbare verbindingen gevormd, die in den bodem doordringen en zóó de vruchtbaarheid bevorderen. Nu is de mergel van den St. Pietersberg, waarin ook de ontginning van den heer van der Zwaan is gelegen, en ook die van Canne, n.l. de laag Mc., sterk verweerbaar. Ik heb dan ook aangeraden de voor bemesting ontgonnen mergel, alvorens hem te gebruiken, eerst een winter over aan de buitenlucht, blootgesteld aan weer en wind, te laten liggen en eerst dan op het land te brengen, hetzij zooals hij is, maar nog beter: te voren vermengd met stalmest of gier.

De ervaring van den heer Mialaret is in dit opzicht ook daarom van belang, omdat zij bewijst, dat de Canner- en ook de St. Pieter-mergel (Mc) langs natuurlijken weg zóó sterk verweert en vergruist, dat zelfs de microscopisch-kleine foraminiferen losraken.

Nadat deze spreker den dank der vergadering heeft ontvangen, doet de heer J. Beckers eene mededeeling »voor onze ornithologen«.

Op 4 Januari werd te Beek door den heer R. een vrouwelijk exemplaar van de trapgans geschoten (*Otis tarda* L.), hier ook wel genoemd de wilde schroet. Een twaalfstal waren 's avonds van te voren neergestreken op een knollenveld in de heide. Gedurende de nacht graasden ze als een kudde schapen op dit land en hielden er aardig huis, zoodat 's morgens de knollen tot op de wortels uitgepikt waren. Zij trokken over Schimmert-Beek naar Stockheim (L. N. W.), waar er ook een bemachtigd werd. Opvallend was, dat terzelfder tijd talrijke vluchten wilde ganzen overtrokken, doch de meeste in verschillende richtingen. Hoe komt dat zoo, zijn die misschien op zoek naar open water, daar de meeste plassen dicht lagen?

Ook werd mij dezer dagen ter hand gesteld een groote bonte specht, geschoten door den heer A. te Geverik. Deze schijnt wel te behooren tot eene scherp getypeerde »aristocratische« vogelfamilie, want al de inheemsche leden dezer familie, welke hunne hoofdkleur ook moge zijn, zwart, bont of groen, alle zijn getypeerd door een zelfde tint rood.

Kruin, achterhoofd of nek is rood bij ♂ en ♀ van zwarte specht, ♂ groote bonte, ♂ en ♀ middelste bonte, ♂ kleine bonte, ♂ en ♀ groene, ♂ kleine groene specht, terwijl het wijfje van de groote bonte rood onder de staart is en de kleine groene roode oogen heeft. Is hier ook eene verklaring voor en treft men dit bij meer vogelfamilies aan?

Daar toevallig geen onzer ornithologen ter vergadering aanwezig is, tracht Pater H. Schmitz op

de laatste der twee vragen een antwoord te geven. Hij wijst er op, dat het door Dr. Beckers bij de spechten opgemerkte verschijnsel slechts een speciaal geval is van een algemeene wet. Er komen overal in de organismenwereld bepaalde »biologisch indifferente« eigenschappen, kenteekenen enz. voor, die typisch zijn voor heele reeksen van met elkaar verwante vormen. Het is een der gebreken van Darwin's theorie over het ontstaan der soorten geweest, dat zij met deze indifferente eigenschappen geen rekening hield. Later werd daaraan meer aandacht geschonken (Orthogenesis van Eimer, kleur-evolutie van Piepers), evenwel zonder dat men tot een definitieve en algemeen erkende verklaring is kunnen komen.

De heer Muller brengt een vuursteen ter tafel, afkomstig uit Dieppe-sur-mer, met een opvallende tekening op een breukvlak, die door hem voor een dendriet wordt gehouden. Toen de steen echter in de vergadering circuleerde, kwam de heer Waage, bij nadere bezichtiging, tot de ontdekking, dat men met een verkiezde ammoniet te doen had, en dat de vermeende dendriet op slot van rekening niets anders was, dan de loben en zadellijnen van den ammoniet.

Ten slotte vertoonde de Voorzitter een magnifieke *Voluta deperdita* Goldfuss, gevonden in de grintontginning Statensingel, Februari 1924 door den heer J. Paulissen.

NIEUWE LEDEN.

De heeren: Van Rheden, Spaarne 17, Haarlem; Prof. Dr. J. C. H. de Meijere, Sarphatistr. 76, Amsterdam; Pater van Boxtel, S. J., Leraar in Plant- en Dierkunde, Katwijk a/ Zee; Mgr. M. J. D. Claessens, Sittard; G. Delhougne, Directeur der Zuid-Nederlandsche Bank, Sittard; Hub. Wijsen Jr., Papenweg 18, Maastricht; G. H. Waage, Leraar in Plant- en Dierkunde aan de Gem. H. B. S. en 't Gymn., Maastricht; Jan Verwey, Stadtwyck, Goedereede; J. B. T. Mulder, St. Lambertuslaan 43, Maastricht.

Een nieuwe Phoride, *Cremersia zikani* n. g. n. sp. door H. Schmitz S. J.

De feestdag van mijn vriend, Jos. Cremers, zou ik slecht kunnen laten voorbijgaan, zonder hem een kleine verhandeling uit mijn wetenschappelijk speciaalgebied, te wijden. Daarin wordt beschreven een nieuw Phoridengenus, dat ik gaarne *Cremersia* genoemd zou zien. Ofschoon reeds een gelegenheid als deze voldoende deze naamgeving motiveert, zij er toch nog eens dankbaar op gewezen, dat mijn vriend zich bijzonder verdienstelijk gemaakt heeft bij het publiceeren mijner studie's over de Phoriden en zóó door zijn ijverige belangstelling bij het onderzoek dezer dipterenfamilie indirect veel heeft meegehoepen.

Hij was het vooral, die, als redacteur der Jaarboeken v. h. Nat. Genootschap in Limburg, mij instaat stelde, de 4 eerste deelen mijner